

Bitva u Platají, Mykalé a Kalliův mír

Dějiny antického vojenství (Řecko)

Události po Salamíně

- Volba postupu – **útok na Peloponés x návrat krále králů do Persie**

- **Mardonios:**

„Naše věc nezávisí jen na boji dřev, nýbrž na boji mužů a koní. (...) Jsi-li rozhodnut, že nezůstaneš, pak odejdi do vlasti a odveď s sebou většinu vojska. Já však ti musím odevzdat podrobené Řecko, k čemuž si vyberu tři sta tisíc vojáků“ (Hdt.).

- **Artemisia:**

„Bud' podrobí, co říká, že chce podrobit a podaří se mu to, co má v úmyslu, pak to bude tvé dílo, pane, protože je vykonali tvoji otroci. Nebo dopadne Mardonios opačně, než očekává, a pak to nebude žádá velká nehoda, protože ty zůstaneš zachován i se svou mocí doma. A budeš-li zachován ty a tvůj dům, pak ještě mnoho a mnohokrát poběží Řekové závod o život. Stane-li se něco Mardoniovi, pes po něm neštěkne; vítězní Řekové vítězi nebudou, protože zahubí tvého otroka“ (Hdt.).

- ---- satrapa nad Řeckem, Xerxův stan

Mardonios

- výběr vojska
  - Hdt. – 300 000 mužů
    - přehnané, ale jistě tolik, aby měly převahu
    - hodně jízdy
  - Nesmrtelní (kromě Hydarna), muže s brněním, 1000 jezdců, Médy, Saky, Baktry, Indy (vždy pěchotu i jízdu)
  - = vojsko zkušenější, dobře vyzbrojené a mnoho jízdy
- přezimování v Thessalii
- **Mardonios**: věštba z Delf – poselství do Athén (Alexandr I. Makedonský)
  - nabídka spojení Persie a Athén - výsledkem dohoda Athén a Sparty
    - upuštění od obrany Isthmu a pasivní války s přechodem k ofenzivě

Sparta

- králem po Leonidovi jeho syn Pleistarchos
  - chlapec
- regentství Kleombrotos
  - mladší bratr Leonida
  - v zimě 480-479 smrt
- nové regentství Pausaniás
  - syn Kleombrota
  - domýšlivý
  - ne moc zkušený

Před střetem

- vyslání poslů do Sparty se snahou domluvit společný postup
  - ale: ve Spartě *hyakinthia*
    - athénské poselstvo 10 dní poslouchalo písně a přihlíželo hrám, ale 11. dne předstoupilo před efory:
      - buď Sparťané ukončí hry a vytáhnou do pole, nebo Athéňané přijmou Mardoniovu nabídku ke spojení.
      - „*Nebudou-li vám Athéňané nakloněni a stanou-li se spojenci barbarovými, jsou pro Peršany vrata na Peloponnésos otevřena dokořán, i když je napříč Isthmem postavena silná hradba.*“
      - Eforové odpověděli, že vše zváží a další den vysloví odpověď, ale další den se nic nedělo.
      - Poslové pak řekli: „*Vy, Lakedaimonští, sedíte doma, slavíte hyakinthie a přitom zrazujete své spojence.*“
      - Eforové se usmáli a s předstíraným údivem řekli, že přece musejí vědět to, co ví celá Sparta, že v noci vyrazila armáda v plné síle do Boiotie
        - Šlo o tajný přesun kvůli městu Argos, které mělo Sparťany zdržet
- Sparťané nejprve poslali svou elitu: 5 000 *homoioi*, kde každého doprovázelo 7 *heilótů*, a poté ve druhé vlně 5 000 *perioiků* ... k nim se po cestě přidávali další spojenci
  - Tegejští, Mykéňané, Korinthští, Troizénští, 8 000 Athéňanů a v Boiotii 600 Platajských
- Mardonios opevňoval tábor 6-7 km na J od Théb a naproti pohoří Kithairion (Plataje)
  - Snaha vlákat Řeky do otevřené krajiny, kde by Peršané využili jízdu a lučištníky

Síla vojsk

ŘEKOVÉ

- Pausaniás, Aristeidés
  - Hdt. (?):
    - 38 700 hoplítů
    - 43 500 lehkooděnců
    - 35 000 heilótů
      - celkem 69 500 bojeschopných lehkooděnců
    - celkem 108 200 mužů
  - 30 000 – 80 000 mužů
- ztráty:
  - 10 000 mužů

PERŠANÉ

- Mardonios, Artabazos
  - Hdt. (?):
    - 300 000 Peršanů
    - 50 000 hoplítů z Boiótie a Thésalie
  - 120 000 mužů (dle přepočtu rozlohy tábora asi 2000 m²)
- ztráty:
  - 20 000 mužů

přísaha

- všichni Řekové
- *„Života si nikdy nebudu cenit více než svobody. Své vojevůdce (živé či mrtvé) neopustím a své padlé druhy pohřbím“ (Diod. Sic.)*

Pozice vojska

- P křídlo Sparta a Tegea (x Peršané včetně Nesmrtelných)
- L křídlo Athény (x Boiótové, Mélijští, Lokrové, Fókové, Thessalští a Makedoňané)
- střed Megarští a ostatní Řekové
- sestrvávání ve výšinách hor (x perská jízda)
- asi 6-7 km od řeky Asópos a Peršanů

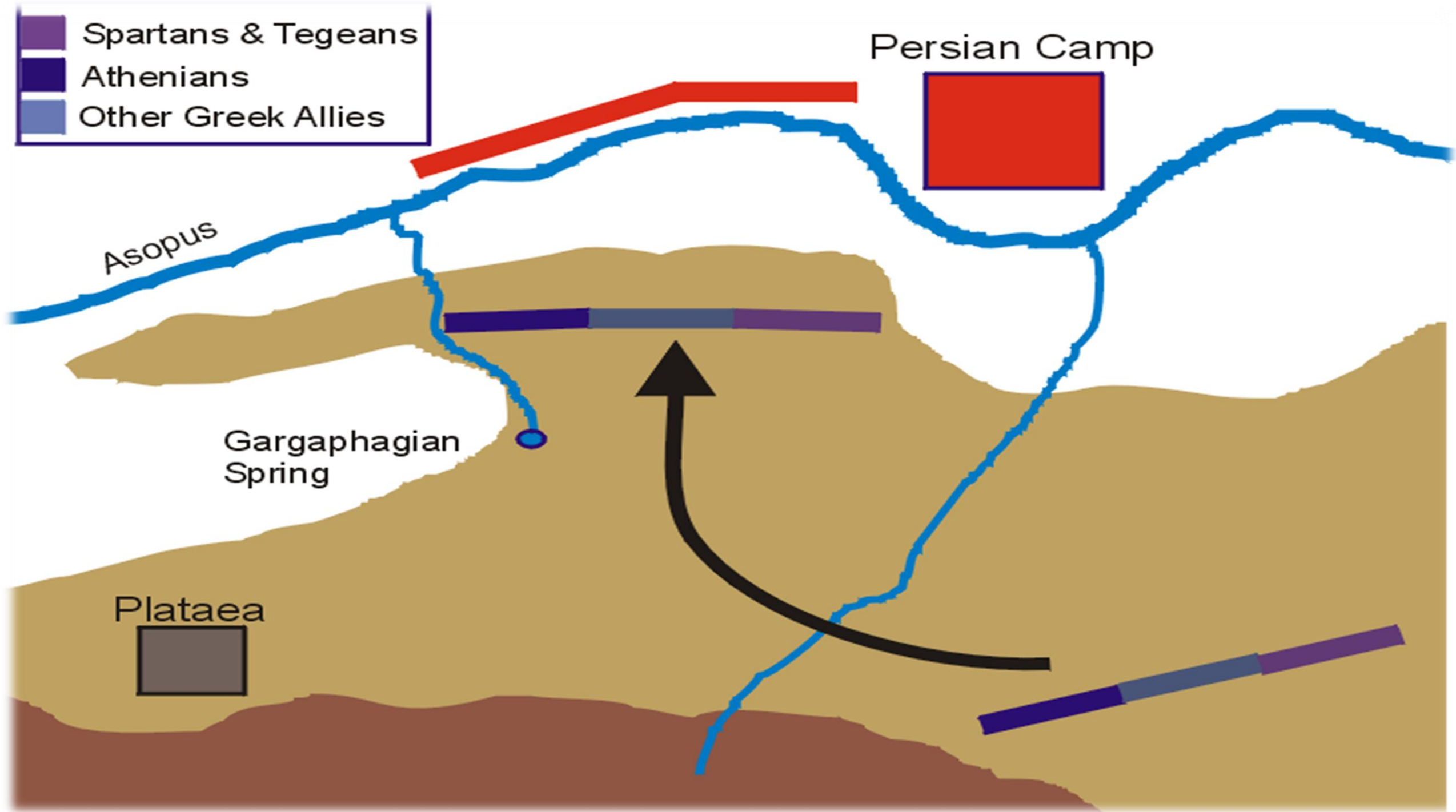

Snaha Řeky donutit k sestupu

- Mardonios poslal jízdu, aby na Řeky dorážela a donutila je sestoupit
- Dorážení na řecký střed
  - Potřeba posílení středu napadaného jízdu
    - 300 Athéňanů pod vedením Olympiodóra
      - Zabití perského velitele jízdy Masistia
  - Nový silnější útok na střed a snaha získat mrtvolu Masistia
  - Další řecké oddíly
    - Z šarvátky na středu se stávala malá bitva
    - Zahnání perské jízdy
- Nedostatek vody pak přinutil Řeky k přesunu blíže k nepříteli
  - J okraj a poslední horský výběžek Kithairónu u gargafského pramene

1. FÁZE

SMĚR
THÉBY

Perský tábor

Asópos

Přepady
perského
jezdctva

Přepady
perského
jezdctva

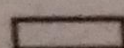
Pozlice na
Asópském
hřebenu

Óeroé

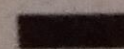
Pramen
Gargaphia

Chrám

Původní pozice Řeků

PERŠANÉ

SPARTA A TEGEA

SPOJENCI

ATHÉNY

PERSKÉ JEZDECTVO

Héřin
okřsek

PLATAJE

Kithairon

Kithairon

Čekání na bitvu

- obě armády čekaly **8 dní**, kdo udělá chybu
- Thébané Mardoniovi poradili vyslat jezdce k Platajím do průsmyku hory Kithairión
  - ti zabili a zajali 500 soumarů s potravinami pro vojsko z Peloponésu a jejich doprovod
- další **2 dny**:
  - pokračující přepady omezovaly přísun potravin a vody pro Řeky
- následující noc:
  - Alexandr Makedonský: Mardonios zaútočí s rozbřeskem
    - válečná porada
- dvojitá výměna křídel
- zasypání gargafského pramene perskou jízdou = kritický nedostatek vody
  - dále nemyslitelné, aby Ath. a ostatní procházeli ve větším množství pro vodu na P křídlo
- na noc dalšího dne vydán rozkaz k přesunu šikmo vzad v délce kol. 2 000 km k Platajím a dalšímu pramenu

Zmatený přesun

- Athéňané a spojenci ze středu nezamířili k Oéroé, ale k Héřině chrámu před Platajemi
  - --- mnohem dál
  - asi 4 km od gargafského pramene
  - důvod: úmysl, bloudění, útok jízdy (?)
- Pausaniás si myslel, že jdou na domluvené místo a až všichni odešli, dal rozkaz k odchodu
  - odchod pouze lehkoděnců a P. s Tegejskými zůstal do rána (?)
    - ---- Amomfarétos
- následně spartský regent zjistil, že Řekové odešli daleko za Oéroé

Amomfarétos

- Amomfarétos
- Pausaniás
- Euryanax (velitel Tegejských)

• X

Možná **taktický manévr**, v němž A. s oddílem z Pitany musel setrvat do odvolání a i padnout (?)

---- po chybě Athéňanů bylo nutné Peršany zdržet a zachránit spartsko-tegejské vojsko, kamenem pak Am. hlasoval, že jako on zůstanou Spartané na místě

AMOMFARETOS V BITVĚ U PLATAJ, 479 PR. N. L.

- 1: Athénský posel
- 2: Pausaniás
- 3: Euryanax
- 4: Amomfaretos

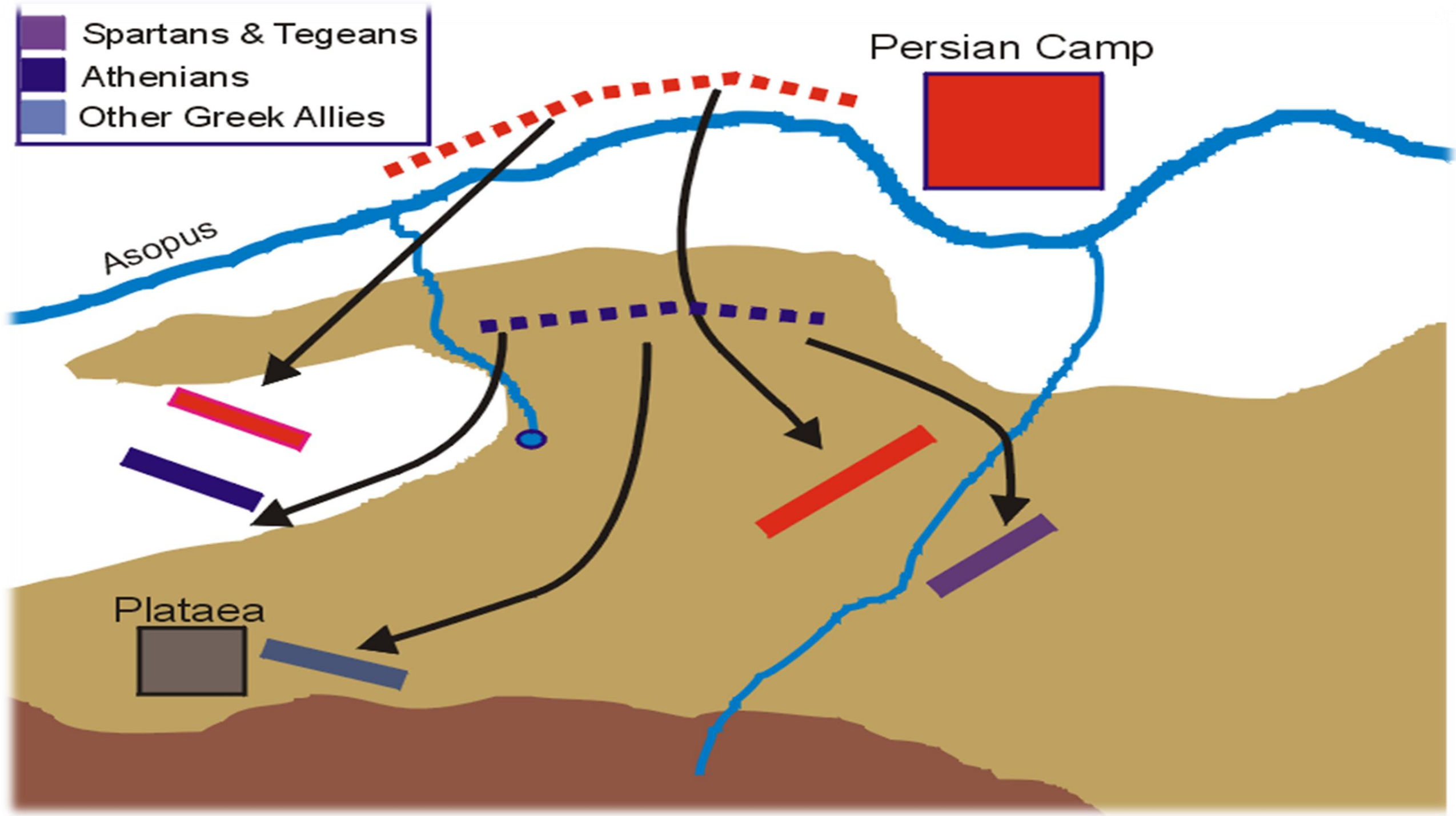
bitva

- návrat zbytků Amomfarétova oddílu a současně útok perské jízdy
- navíc Sparťané dlouho vystaveni střelbě lučištníků
- posel k Athéňanům – žádost o podporu:

„Mužové athénští, nastává nám zápas největší; buď bude Řecko svobodné, nebo upadne do otroctví. Nás, Lakedaimonské, a vás, Athéňany, spijenci zradili a v minulé noci se rozutekli. Teď je rozhodnuto, co musíme od této chvíle činit: musíme se bránit, jak nejlépe budeme moci, a navzájem si pomáhat. Kdyby byla jízda vyrazila nejdříve proti vám, byli bychom vám přišli na pomoc my s Tegejskými, kteří spolu s námi Řecko nezradili. Veškerá jízda se však teď vrhla na nás, takže je na vás, abyste přišli bránit tu část, která je v tísní největší. Kdybyste snad sami pro nějakou překážku přijít nemohli, prokažte nám přízeň a pošlete nám alespoň lučištníky. Víme tak dobře jako vy, že v této válce konáte vše, co je ve vašich silách, a že tedy vyslyšíte i toto“ (Hdt. 9.59).

- při snaze pomoc Sparťanům na ně zaútočili Řekové kolaborující s Peršany

2. FÁZE

SMĚR
THÉBY

Perský tábor

Asópos

Asópský
hřeben

Óeroé

A:

B:

C:

Chrám

Héfin
okrsek

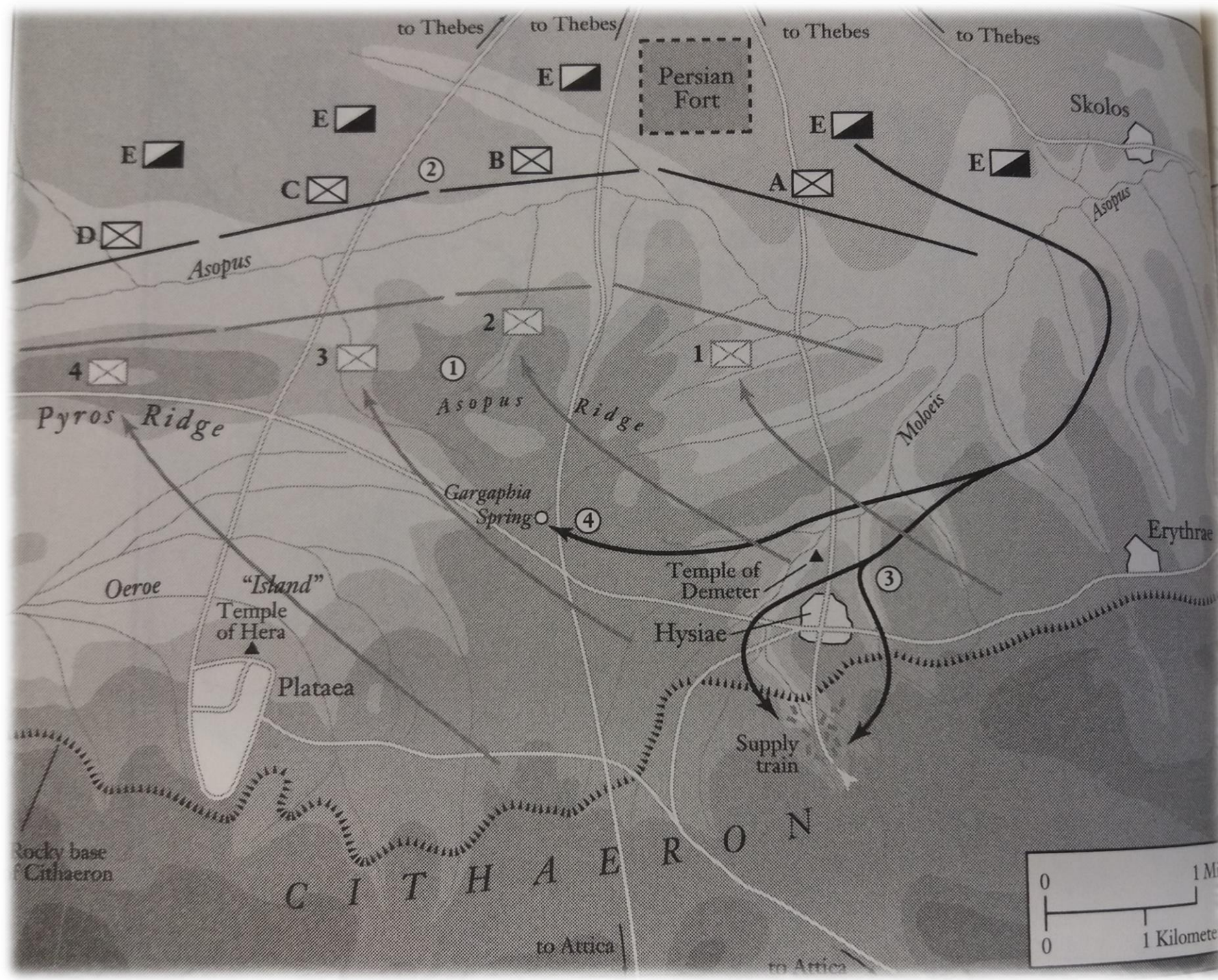
Plataje

Kithairon

Kithairon

A: Noční ústup k Óeroé přerůstá ve zmatek a v chaotický ústup k Platajím
B: Protiútok Athéňanů, možná zamýšlený jako pomoc Sparťanům
C: Ústup Sparťanů, původně k Óeroé za ostatními, pod tlakem okolností se mění v ústup k chrámu

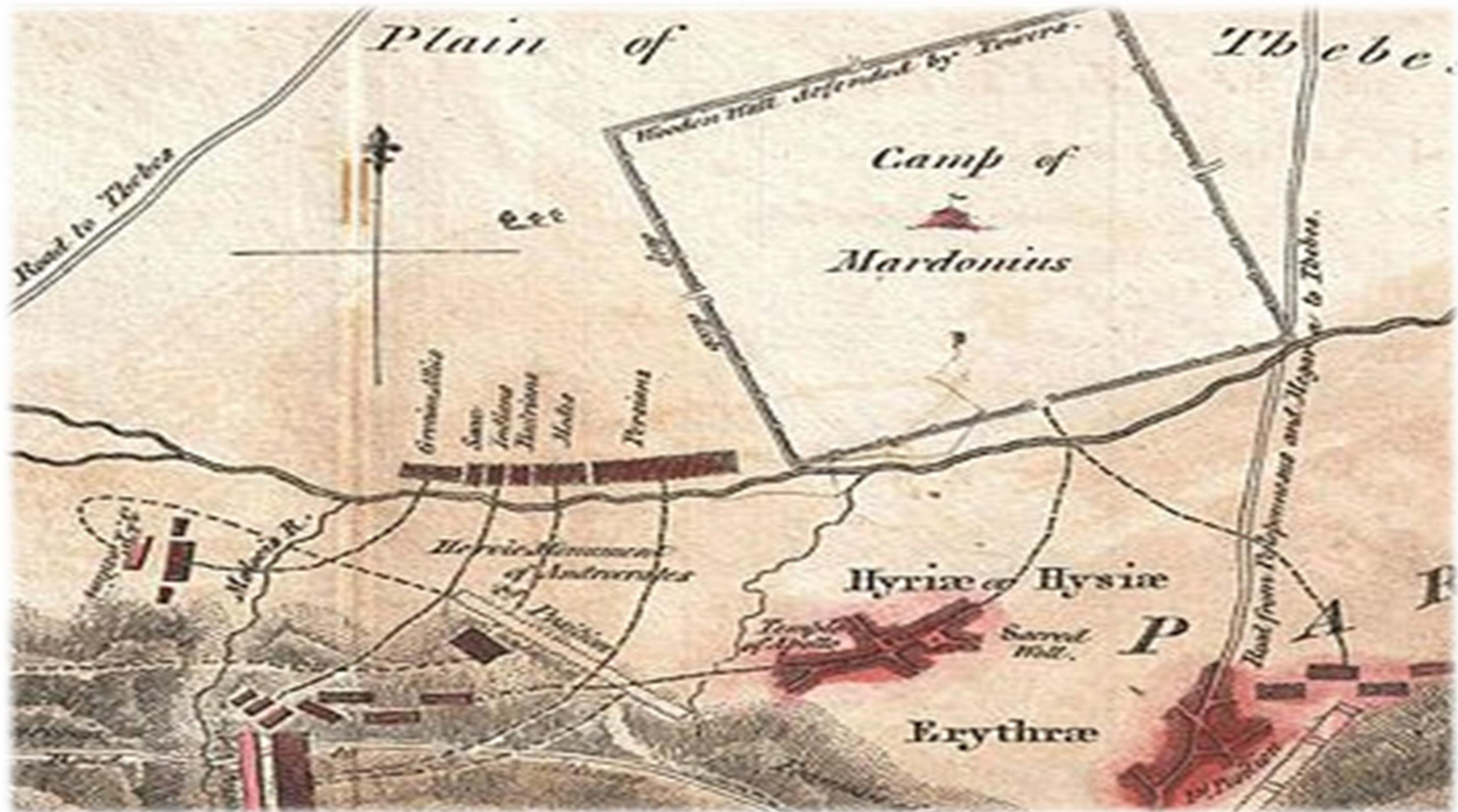

- Persian Forces**
- A Persians, 40,000
  - B Medes, 20,000
  - C Bactrians, Indians, and Sacae, 20,000
  - D Medizing Greeks (hoplites and light-armed), 20,000
  - E Cavalry (total), 5,000
- Greek Forces (hoplites and light-armed)**
- 1 Right: Spartans, Lacedaemonians, Tegeans, Thespians, 20,000
  - 2 Right-Center: Corinthians, Potidaeans, Arcadians of Orchomenus, Sicyonians, 15,000
  - 3 Left-Center: Epidaurians, Troezenians, Lepreans, Mycenaean and Tyinthians, Phleiasians, Hermionians, Eretrians and Styrians, Chalcidians, Ambraciots, Anactorians and Leucadians, Paleans, Aeginetans, 15,000
  - 4 Left: Megarians, Plataeans, Athenians, 20,000

- **Eurynaxův povel** k útoku proti Peršanům

- ze spartských řad vyběhl pouze **Aristodémos**
- následoval **povel Pausánia** k útoku

„Jakmile pak uplynul čas a oběť byla hotova, vykročili i Lakedaimonští proti Peršanům a Peršané se jim postavili odloživše luky. Nejprve se strhl boj o ohradu ze štítů; když ta padla, nastal již boj u samotného chrámu Démétrina a trval dlouho; došlo k boji zblízka muže proti muži. Barbari totiž zachycovali kopí těžkooděnců a lámali je. Co do odvahy a síly nebyli Peršané horší, neměli však pancíře a k tomu byli nezkušení a nevyrovnali se protivníkům chytrostí. Vyráželi kupředu po jednom i po deseti a ve větších či menších hloučcích se dostávali mezi Spartány a tak hynuli“ (Hdt.)

- padl Mardonios (snad kamenem) ---- Arymnéstos ze Sparty
- následně 1 000 elitních Nesmrtelných bojujících u M. těla
  - útěk ostatních Peršanů ke kolové hradbě
- vítězili i Athéňané a na útěk se dali též řečtí spojenci Peršanů
- nakonec utíkali všichni

Poslední fáze bitvy

- zpráva o průběhu bitvy došla i k ostatním řeckým spojencům ze středu
  - vydali se vpřed, ale narazili na boiótskou jízdu a ta jich mnoho pobila
- nastal boj o dřevěné hradby, kam uteklo mnoho Peršanů
  - trval dlouho
  - Tegejští vnikli do hradeb jako první
- = vítězství Řeků
- Pausaniás
  - servírování *melas zomos* v Mardoniově stanu v nejdražším nádobí

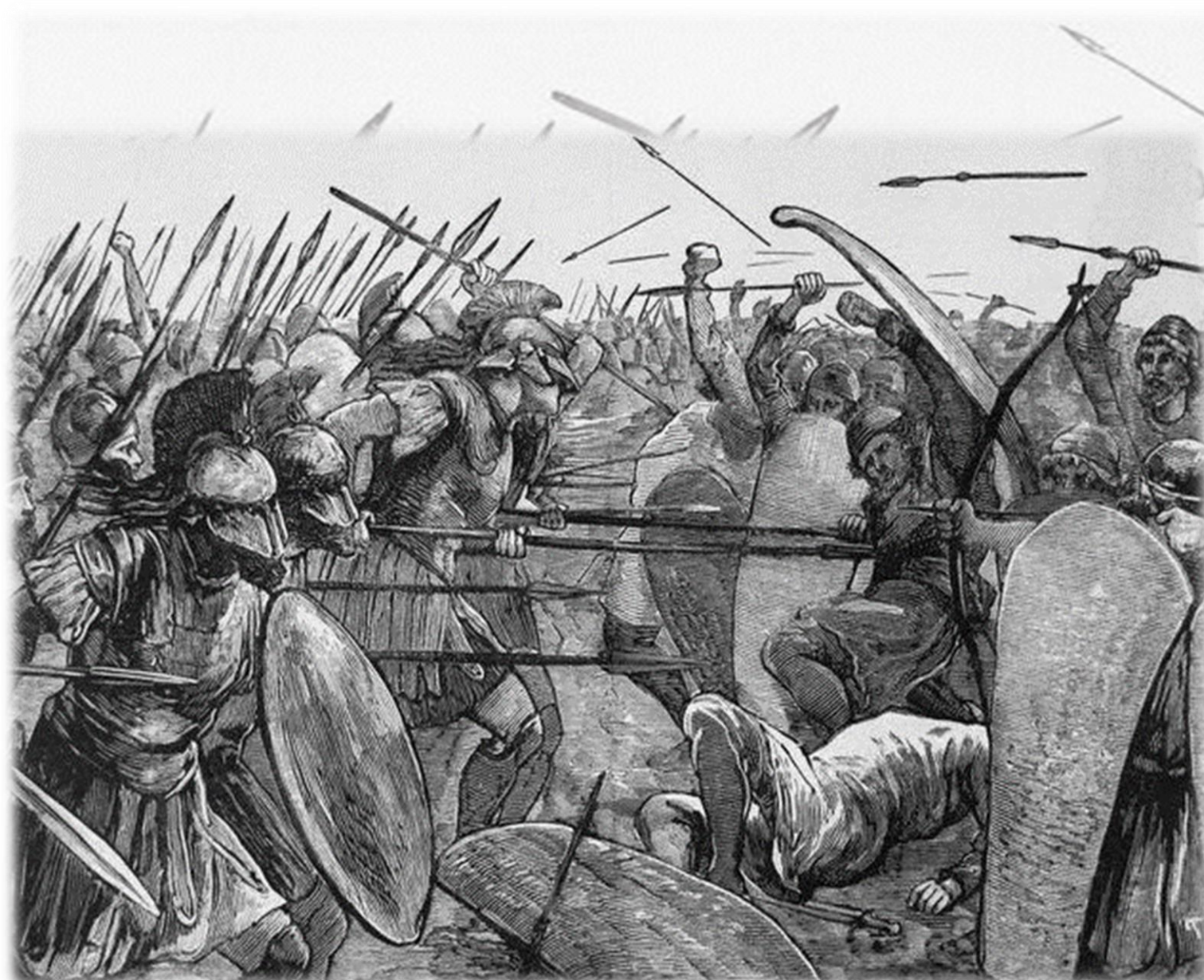

aristeia:

- Amomfarétos

- Poseidónios

- Filokyónos

- Sófanos z Athén

x

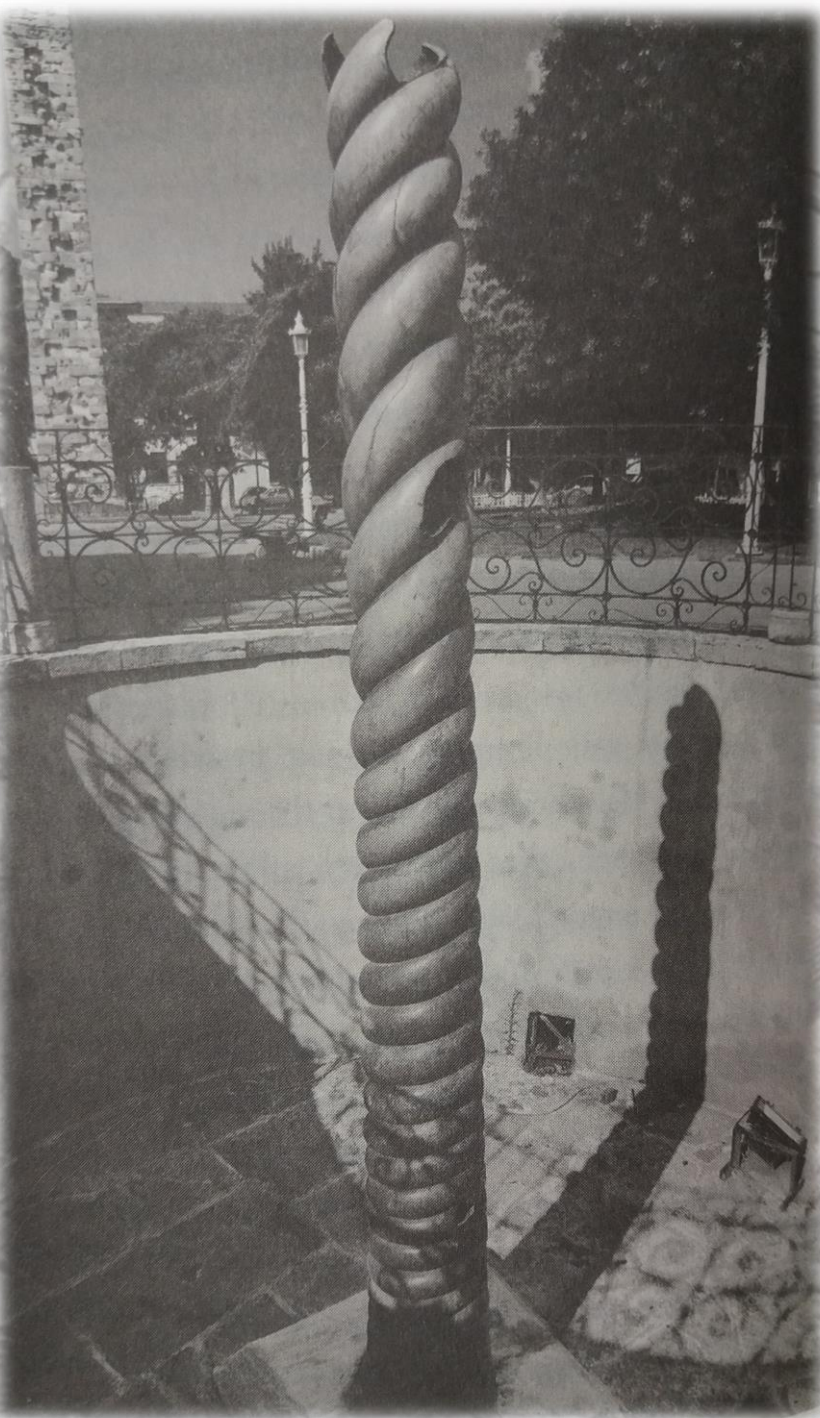
- Aristodémos

- vynikal, ale nedostal cenu za statečnost, jelikož „zjevně vyhledával smrt, zuřivě vybíhal ze šiku a vykonal veliké činy“ (Hdt.)

- jeho boj naplňoval **μένος** a **λύσσα**

- nedržel se morální disciplíny **σωφροσύνη**

Bitva u Mykalé

The Greek World during the Persian Wars (500-479 BC)

- ★ Ionian revolt
- ✕ Main battle
- Blue Greek opponents of Persia
- Grey Greek neutral states
- Orange Persian empire
- Yellow Persian vassal states
- Blue line Ionian rebels (498 BC)
- Green line Mardonius (492 BC)
- Brown line Artaphernes/Datis (490 BC)
- Pink line Xerxes/Mardonius (480 BC)

0 50 100 km

Bitva u Mykalé

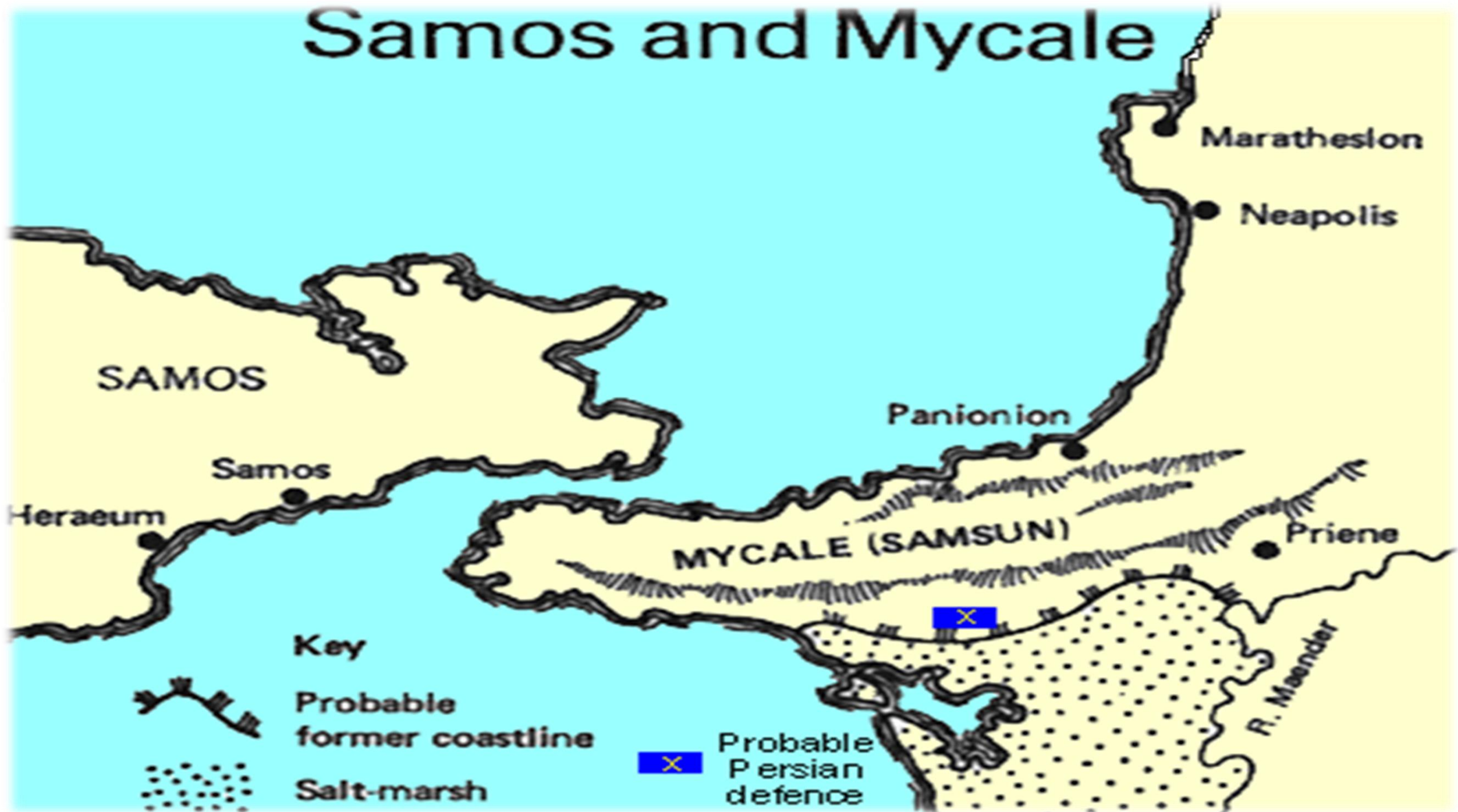
- Peršané
- Artayntés
  - 300 lodí + 60 000 mužů
- ztráty:
  - vysoké a neznámé
- Řekové
- Leótychidas II., Xanthippos, Perileós (Sikyón)
  - 100–250 lodí + 40 000 mužů
- ztráty:
  - vysoké a neznámé

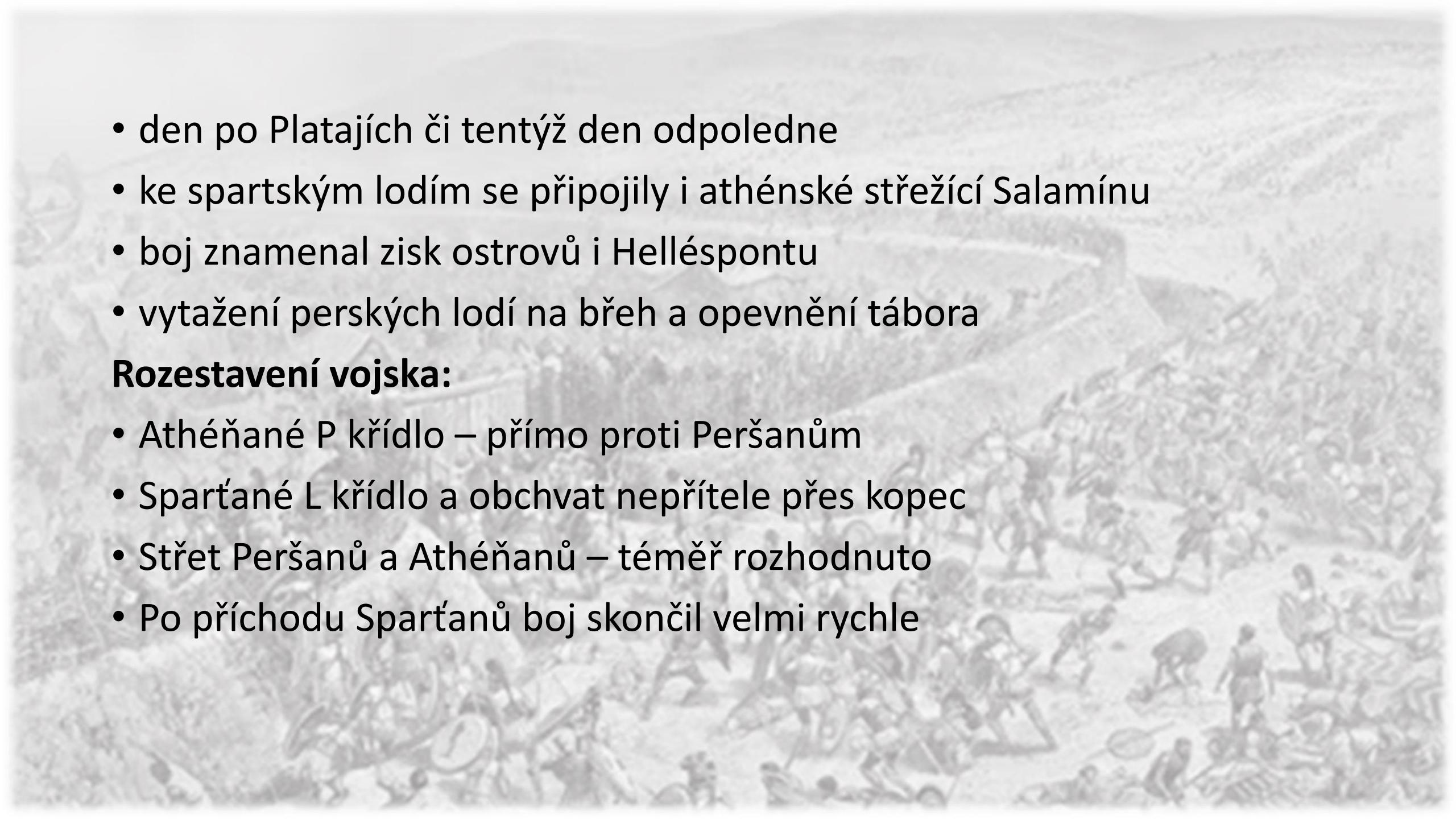

Samos and Mycale

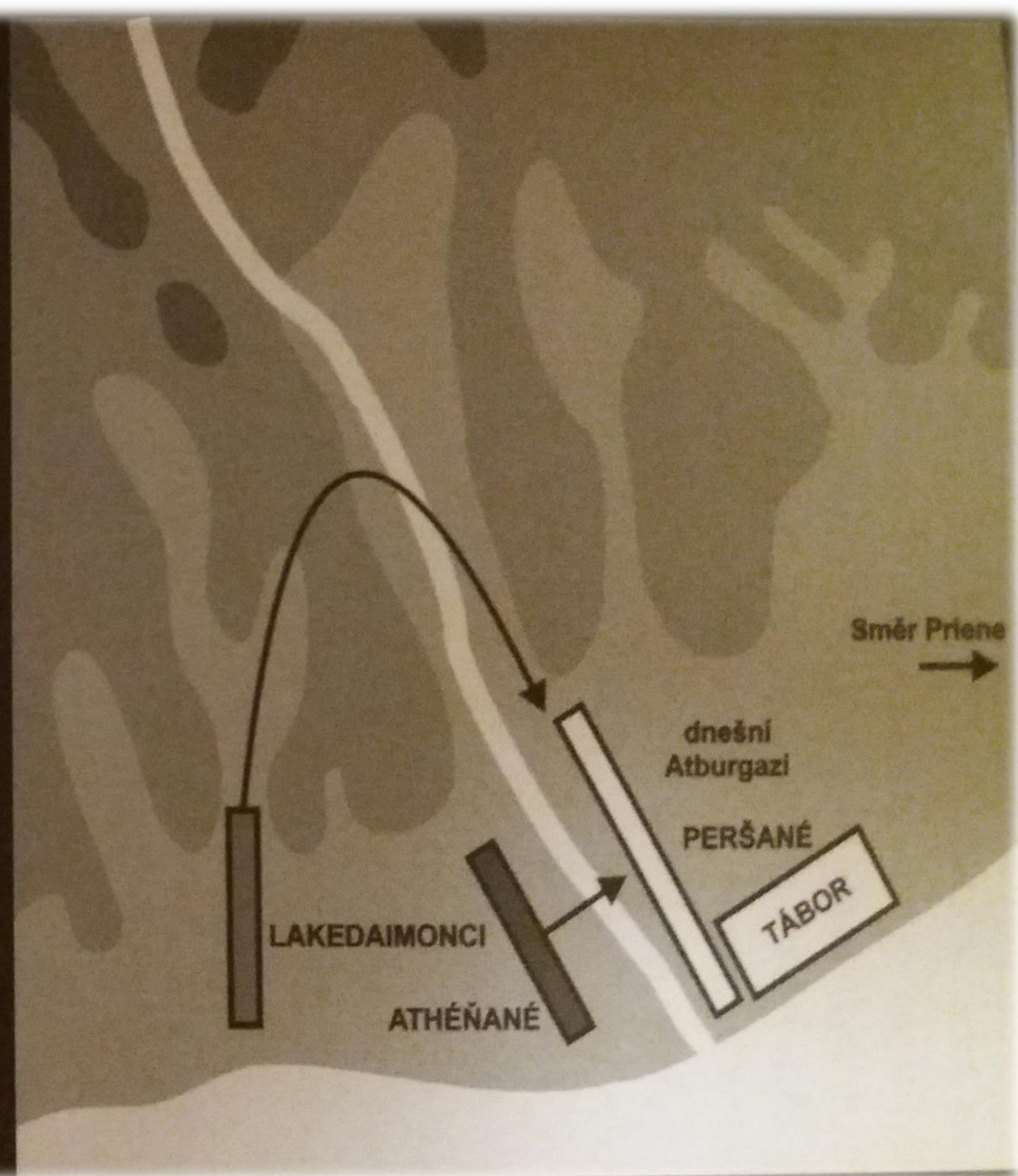
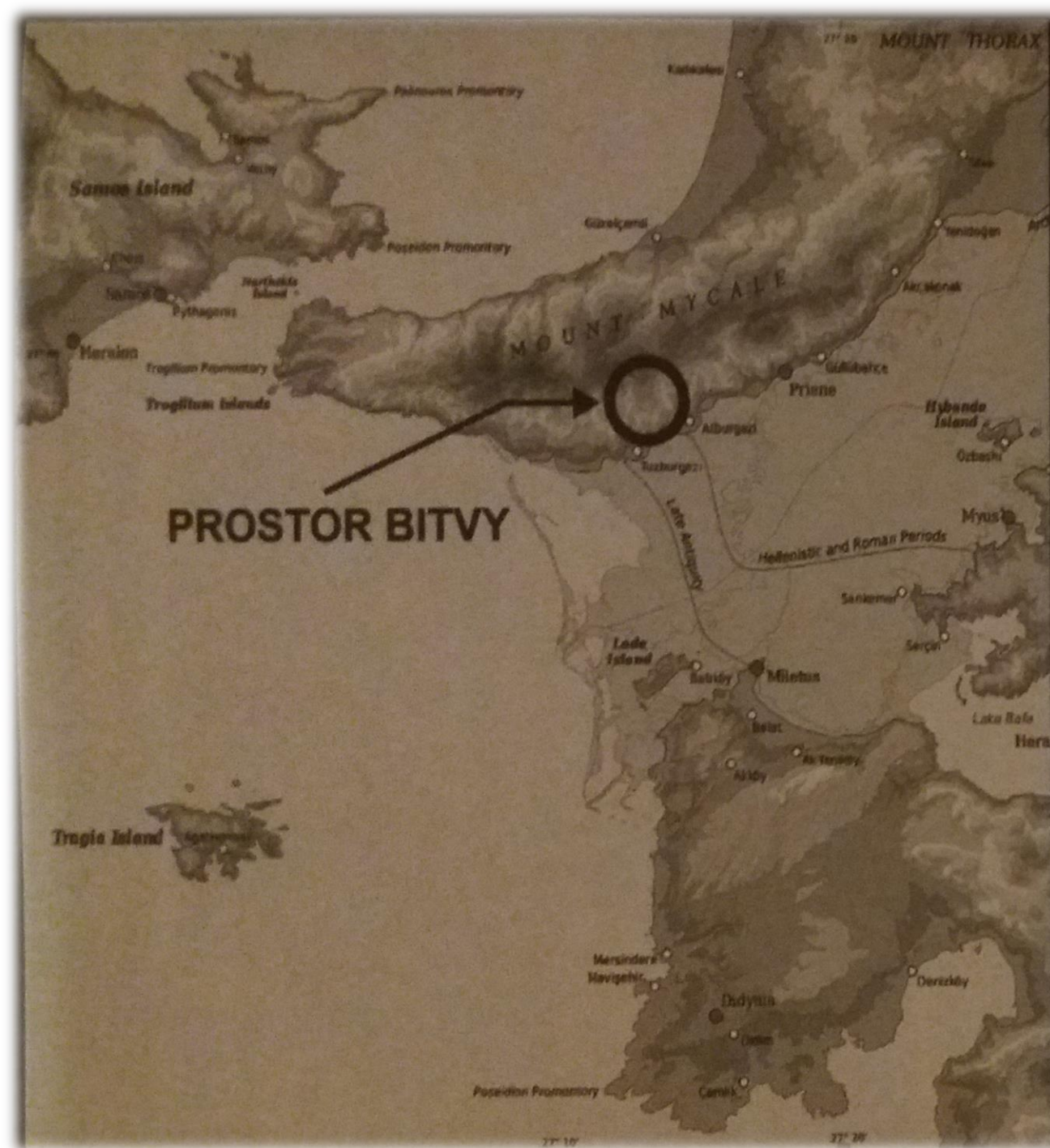

-
- den po Platajích či tentýž den odpoledne
  - ke spartským lodím se připojily i athénské střežící Salamínu
  - boj znamenal zisk ostrovů i Helléspontu
  - vytažení perských lodí na břeh a opevnění tábora

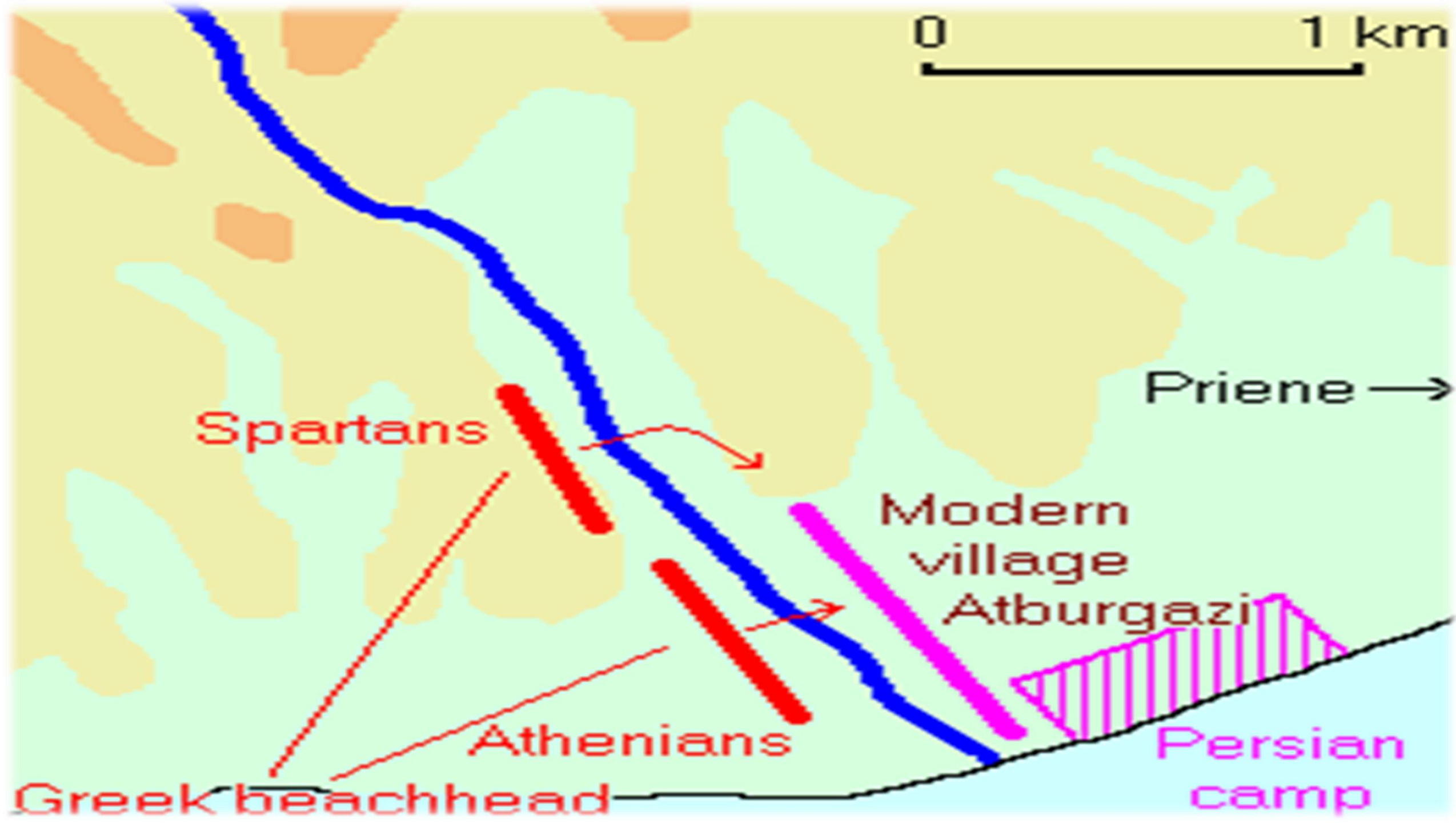
Rozestavení vojska:

- Athéňané P křídlo – přímo proti Peršanům
- Spartáné L křídlo a obchvat nepřítele přes kopec
- Střet Peršanů a Athéňanů – téměř rozhodnuto
- Po příchodu Spartánů boj skončil velmi rychle

478 BC

- založen Athénský (Délský) námořní spolek
  - asi 150 řeckých obcí
  - cílem bylo osvobodit Řeky v Malé Asii
  - vytvoření pokladnice spolku (ostrov Délos)
- Sparta se členem nestala

465 BC

- Xerxés a jeho syn Dáreios (?) zavražděn Artabanem (Arist., *Politika*)
  - nový velitel Nesmrtelných
- na trůn dosazen X. syn Artaxerxés
  - likvidace Artabana

469 – 462 BC

- 469/466 BC: bitva na řece Eurymédont
  - dobývání perských základen na pobřeží MA
- 462 BC: Řekové poslali lodě na pomoc Inarovu povstání v Egyptě
  - vítězství u Pampremis
  - 454 BC porážka v námořní bitvě u Mendesia

460 – 445 BC

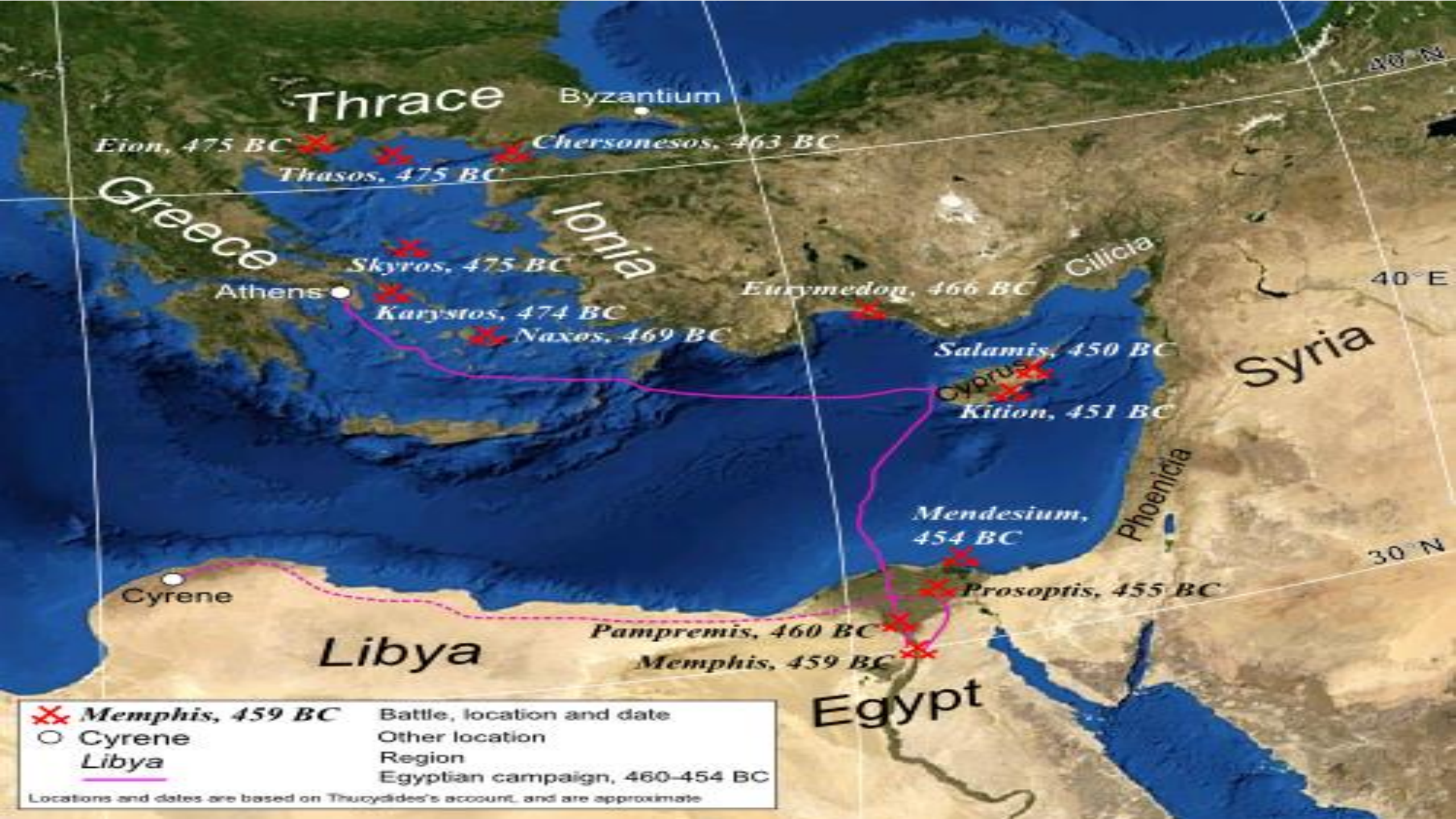
- tzv. První peloponéská válka
- Sparta x Athény
- 447 BC Athény poraženy u Koróneie
  - = stažení z Boiótie
- 445 BC – mír na 30 let

451 BC

- Řekové se vylodili pod velením Kimóna na Kypru
- porážka Peršanů na souši i na moři u Salamíny (na Kypru)

X <i>Memphis, 459 BC</i>	Battle, location and date
○ <i>Cyrene</i>	Other location
<u>Libya</u>	Region
<i>(Pink line)</i>	Egyptian campaign, 460-454 BC

Locations and dates are based on Thucydides's account, and are approximate

Kalliův mír (449 BC)

- po námořních bojích na Kypru v roce 451 BC
- athénský politik Kallias vyjednal v Susách mír s Peršany
  - 449 BC

výsledek dohody:

- řecké obce v MA získaly autonomii
  - k Persii přičleněny opět 386 BC za Dáreia II.
- Řekové opustili Kypr a Egypt

Osud Pausania a Themistokla

• Pausaniás

- angažoval se v boji s Peršany dále
  - ale byl ovlivněn jejich způsobem života, rozmařilostí a lahůdkami
- začal se chovat jako samovládce
- několikrát povolán do Sparty, aby se hájil proti spolupráci s Persií
- chtěl dceru krále za plán na podrobení Sparty a Řecka
- důkazy ve Spartě – P. útěk do chrámu Pallas Athény
  - následně přišla P. matka, položila u vchodu kámen a odešla, ostatní ji následovali a zazdili vchod do chrámu i s P.

• Themistoklés

- po Salamín přišel o velení
- OH 476 BC
- mezi r. 476-471 ostrakizace
- azyl u Artaxerxa I. – vládcem v Magnésii nad Maiandrem
- 459 BC smrt na nemoc či otravu

Použitá literatura

- Aristotelés, *Politika*
- Cornelius Nepos, *Životopisy slavných vojevůdců*
- Diodoros Sicilský, *Bibliothéké Historiké*
- Hérodotos, *Dějiny*
- Pausaniás, *Cesta po Řecku*
- Plútarchos, *Životopisy slavných Řeků a Římanů*

- Cartledge, P., *After Thermopylae*
- Dougherty, M. J., *Válečníci starověku 3000 př. n. l. – 500 n. l.*
- Holland, T., *Perský oheň*
- Hrych, E., *Velká kniha vládců Starověku*
- Humble, R., *Warfare in the Ancient World*
- Kagan, D., Viggiano, G. F., *Men of Bronze: Hoplite Warfare in Ancient Greece*
- Kosiarz, E., *Námorné bitky*
- Roberts, A., *Great Commanders of the Ancient World, 1479 BC – 453 AD*
- Sekunda, N., *Warriors of Ancient Greece*

- Kovařík, J., *Válka Řeků s Peršany*